

De koningin van Paramaribo en Our Deepest Fear

Met verbazing las ik medio maart 2024 een artikel van Ruth San A Jong (website Literatuurgeschiedenis.org) waarin ze naar recensenten verwijst (Steinz 1999 en Leefmans 2004), die bij de eerste druk van “De Koningin van Paramaribo” kritische kanttekeningen hadden geplaatst. Waarom?

11 mei 2024 is de 12e Clark Accord Lezing, een belangrijk literair cultureel moment en precies 25 jaar geleden dat “De koningin van Paramaribo”, de debuutroman van mijn broer Clark, uitkwam. Clark wilde altijd al een boek schrijven. Toen dat boek er was en ook daadwerkelijk naar de drukker ging, kon hij niet dromen dat het zo een succes zou worden. De Koningin van Paramaribo werd niet alleen een groot succes, het werd een bestseller. Clark kwam in een roller coaster van nieuwe ervaringen terecht. Hij kreeg te maken met mensen die hem de hemel in prezen en met recensenten die hem met hun soms “venijnige” kritieken de stuipen op het lijf joegen. Alles was nieuw terrein voor hem. Schrijven was zijn droom en tot aan z’n debuut was hij een succesvol visagist. De literaire wereld, de cultuur en de polemieken die daarbij hoorden was hem totaal vreemd.

Clark kon fel reageren. Van dichtbij heb ik gezien hoe hij heeft gezwoegd en gezweet, maar nu moest hij leren om met kritiek van recensenten om te gaan. Gelukkig leerde Clark snel. Bij het verschijnen van de 2e druk bleek dat hij de belangrijke kritieken van recensenten serieus had genomen. Ondertussen is de drie en dertigste druk van “de Koningin” verschenen en zijn er meer dan 120.000 exemplaren verkocht. Wat onomstotelijk een prestatie van formaat is. De droom van Clark leeft ook zonder hem voort en dat biedt ons als familie troost.

Vandaar mijn verbazing wat overging in grote teleurstelling tijdens het lezen van het artikel van Ruth San A Jong wat zij mij rechtstreeks stuurde. Dit artikel strekt tot aanbeveling voor een specifieke doelgroep, studenten en docenten van het middelbaar onderwijs in Nederland en Vlaanderen (website Literatuurgeschiedenis.org). Die 120.000 exemplaren staan als een huis. Clark had de wezenlijke kritieken al verwerkt en waarom dan er nu weer aandacht aan besteden? Ook vraag ik me af of je het kunt hebben over de "historische juistheid" als San A Jong zelf onder "historische betrouwbaarheid" stelt, dat Clark historische feiten/ "waargebeurde feiten" aankleedt in zijn eigen fictionele verband. Waarom dit nu weer oprakelen? Reden voor mij om na 25 jaar “De Koningin van Paramaribo” weer te lezen.

Zoals ik hierboven al stelde; Clark heeft in de volgende drukken aan de kritieken van recensenten gewerkt. Bijvoorbeeld:

1. De plastic schort van de vroedvrouw (Leefmans 2004) heeft hij vervangen door “een wit schort”.
2. De geboorte van de kroonprinses Beatrix in 1943 (Steinz 1999) heeft hij vervangen door “haar jaardag”.
3. Het woord " bitch" heeft hij laten staan.

Volgens recensent Leefmans (2004) past het woord 'bitch' niet in de tijdgeest van de jaren '50/'60 in Suriname.

Omdat ik nieuwsgierig was waarom Clark ondanks de kritiek niks met het woord "bitch" heeft gedaan ben ik als een antropoloog zelf op onderzoek gegaan.

In mijn research vond ik dat het woord "bitch" al vanaf de 15e eeuw gebruikt wordt en in de context van "De koningin van Paramaribo" door een Amerikaanse commandant, gestationeerd in Suriname, ook werd gebruikt.

Volgens Anousha Nzume, hartsvriendin en toenmalige zakenpartner van Clark, zelf ook schrijver en woonachtig in de VS werd het woord "bitch" zeker gebruikt in het Amerika van die tijd. Daarom heeft Clark het volgens haar ook nooit verwijderd uit latere drukken. Ze stuurde me twee voorbeelden uit Amerikaanse films uit die tijd waarin het woord "bitch" weldegelijk werd gebruikt om een vrouw te omschrijven:

1. "Gone with the Wind" (1939) - In deze klassieke film verwijst het personage Rhett Butler, gespeeld door Clark Gable, op een bepaald punt in het verhaal naar Scarlett O'Hara, gespeeld door Vivien Leigh, als een "bitch".
2. "The Maltese Falcon" (1941) - In deze misdaadfilm speelt Humphrey Bogart de rol van Sam Spade, die de term 'bitch' gebruikt om een vrouwelijk personage te beschrijven genaamd Brigid O'Shaughnessy, gespeeld door Mary Astor.

Niet historisch onjuist dus dat de kans bestaat dat een Amerikaanse commandant, gestationeerd in Suriname tijdens de Tweede Wereldoorlog, dit woord zou gebruiken om een vrouw te omschrijven.

De Koningin van Paramaribo is overigens geen biografie van Maxi Linder en ook geen wetenschappelijk boek over sekswerkers in Suriname ten tijde van de Tweede Wereldoorlog. Het is een roman gebaseerd op historische feiten. Een belangrijke roman over onderwerpen en thema's zoals kolonialisme, racisme, armoede, misbruik, de positie van afro vrouwen, colorisme, sekswerk en de Surinaamse identiteit. Thema's waarvan ik vind, dat we juist ook belang moeten hechten aan het perspectief van de schrijver.

De Koningin van Paramaribo is een van de meest succesvolle boeken over het leven van een Afro Surinaamse, geschreven door een Afro Surinaamse schrijver. Mogen we daar alsjeblieft trots op zijn en kunnen we de zogenaamde kanttekeningen bij de eerste druk laten waar ze horen?

Clark deelde zijn succes graag, ook daar weet Anousha alles van. Zonder zijn geloof in haar had zij "Hallo Witte Mensen" en "Hallo Witte scholen" nooit geschreven. Hij vond het van groot belang om jonge mensen met roots in Suriname en de Antillen te inspireren om ook te schrijven. Dat deed hij door lezingen te geven, projecten op scholen te initiëren en workshops waaraan Anousha en ik meewerkten. Daarom is hij de belichaming geworden van de " Kwakoe Literatuurprijs", waarmee tussen 1999 en 2006 aankomend literair talent werd gestimuleerd met name onder Surinamers en Surinaamse Nederlanders.

Bekende deelnemers zijn o.a.: Chandra Doest, Chris Polanen, Tessa Leuwsha, Rihana Jamaludin en ook Ruth San A Jong.

Graag sluit ik dit stuk af met een gedicht van Marianne Williamson. Dit gedicht geeft voor mij de kracht van Clark weer. Hij was verbaasd dat er een "bestseller" uit zijn pen werd geboren en is nog steeds een voorbeeld voor anderen.

OUR DEEPEST FEAR

“Our deepest fear is not that we are inadequate.
Our deepest fear is that we are powerful beyond measure.
It is our light, not our darkness that most frightens us.
We ask ourselves,
Who am I to be brilliant, gorgeous, talented, fabulous?
Actually, who are you not to be?
You are a child of God.
Your playing small does not serve the world.
There is nothing enlightened about shrinking
so that other people won't feel insecure around you.
We are all meant to shine,
as children do.
We were born to make manifest
the glory of God that is within us.
It's not just in some of us;
it's in everyone.
And as we let our own light shine,
we unconsciously give other people permission to do the same.
As we are liberated from our own fear,
our presence automatically liberates others.”

Vertaling:

Onze diepste angst is niet dat we onvolmaakt zijn.
Onze diepste angst is dat we immens krachtig zijn.
Het is ons licht, niet ons duister
dat ons het meest beangstigt.
We vragen onszelf af;
Wie ben ik, om briljant, slim, getalenteerd en prachtig te zijn?
Maar wie ben jij om dat niet te zijn?!
Je bent een kind van God.
Je dient de wereld niet met jezelf klein houden.
Er is niets verhevens aan jezelf klein te maken,
zodat andere mensen zich niet onzeker zullen voelen.
We zijn allemaal bedoeld om te stralen,
zoals kinderen dat doen.
We zijn geboren om de glorie van God,

die in ons is,
tot uitdrukking te brengen.
Dit is niet slechts weggelegd voor een enkeling,
maar voor ons allen.
En terwijl we ons eigen licht laten schijnen,
geven we onbewust anderen de toestemming om dit ook te doen.
Wanneer we bevrijd zijn van onze angst,
zal onze aanwezigheid automatisch anderen bevrijden.

Drs. Irma Accord